

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Sausos akvarelės jėga

2012-06-22

ŽURNALAS: DAILĖ

TEMA: Tapyba

AUTORIUS: Ernestas Parulskis

DATA: 2012-06

Sausos akvarelės jėga

Ernestas Parulskis

Nujaučiama ir beveik neišvengiama tema „išdygo“ per pirmą pokalbio stabtelėjimą, kai jau įpusėjom sriubčioti kavą ką tik atidarytoje lauko kavinėje Vokiečių gatvėje. Aš, netikras menotyrininkas, ir mano bičiulis, kuo tikriausias tapytojas, kaip tikri profesionalai, apie kūrybą ir jos interpretacijas nekalbame. Yra milijardai tūkstančiai įdomesnių šnekų – bendrų pažįstamų kvailumas, pinigai, galų gale sveikata. Bet pauzės sutrikdo natūralumą ir suteikia kelią atavistiniams interesams:

- O tapyba nemirė. Ji, priešingai, nei tu sakei, atgimė, - provokuojamai pranešė bičiulis.

- Kada aš taip sakiau? Kada? Aš niekada nekalbu apie tapybą. Ir apie kitus menus taip pat, - įsižeidęs paprieštaravau.

Bičiulis priminė kontekstą. Šiek tiek susinepatoginęs, pripažinau, kad per tą ilgą ir daugiasluoksnį įvykių atidarymą, vykusį prieš penkiolika metų, aš galėjau kalbėti apie tapybos mirtį. Tuomet Sorošo meno centras veikė pilnu tempu, iš Vakarų keliavo siuntiniai su žurnalais, kuriuose apie įsivaizduojamą velionę rašyta kiekviename straipsnyje.

- O dabar ji atgimė, - jau įžūliau pakartojo tapytojas.

Nesiginčijau. Apie tapybos atgimimą rašė kiekviename aktualiame menui skirtame internetiniame leidinyje. Bet bičiulis nenustygo.

- Teks jiems vėl mus įsileisti, ne? - pasakė ir mostelėjo galva link Dailininkų sąjungos būstinės bei šalia prigludusio Šiuolaikinio meno centro.

Įtariau, kad galvos mostelėjimo objektas ir grėsmingasis „jie“ skirtas labiau ŠMC nei

Dailininkų sąjungai. Nenorėjau klausti, kas yra tie tokie „mes“. Žinojau, kad paklausus teks imti antrą kavos, stumti kėdes, gaudant skėčio šešėlį ir šiek tiek pasiginčyti. Visa tai vargino.

- Ir kas yra tie „mes“, kuriuos „jie“ išileis? - paklausiau.

- Tapytojai.

- Ir kodėl jus išileis?

- Nes tapyba atgimė.

- Ne, - sakau, - neįleis. Atgimė kitokia tapyba, atgimė kitaip ir viskas yra gerokai sudėtingiau. Arba paprasčiau. Pirma, jūsų tapyba yra neaktuali...

- Mano tapyba neaktuali!?

✘ Marija Marcelionytė-Paliukė. *Lygiai metai II*. 2011. VGMC galerija „Kairė-Dešinė“ I

Aš sumojavau rankomis ir greitakalbe paaiškinau, kad turiu omenyje aktualumą aktualaus meno kontekste. Taip pat pasiūliau mums abiem nesipiktinti, išgirdus žodį „menas“, ir pranešiau, kad galiu situaciją argumentuoti, bet teks trumpam „lįsti“ į istoriją:

- ...nes tai vyksta nuolat. Tarkim, prisiminus impresionistus... Ne, apie juos vėliau. Tarkim, atsimeni, kaip neolite netikėtai dingo paleolito realizmas...

- Aišku, atsimenu. Neolitas, paleolitas - tai mano amžiai, - ironiškai nutraukė mane bičiulis ir susimastęs pakedeno kažkada gausios šėveliūros likučius.

- Tu teisus. Imkim Romos imperiją jos klestėjimo metu. 311-ieji. Po imperatorius Diokletiano žiauraus krikščionių persekiojimo pabaigos tepraėjo šešeri metai. Oficialiai krikščionybė vis dar tebėra draudžiama religija imperijoje, bet į tai niekas ypatingai dėmesio nekreipia. Na, vienas kitas valdininkas nuošalesnėse teritorijose ką nors nuplaka, bet mirties bausmių vyskupams nebeliko. Tas trumpas, tik trejus metus trukęs, persekiojimo priepuolis krikščionims buvo netikėtas. Jie tuomet ramiai gyveno, augino politinį kapitalą ir didino įtaką beveik 200 metų. Dauguma imperijos gyventojų nebemanė, kad tai valstybei ir protams pavojinga sekta ir staiga - bac! - kankinimai, kalėjimai, žudynės. 305-aisiais Diokletianas atsisakė sosto, imperatoriumi tapo Konstantinas. Jis - žmogus progresyvus, mama jo krikščionė, ir dairosi jis ten, kur civilizacijos daugiau - į Rytus. Roma po truputį netenka įtakos. Jei panaudotume šiandienines analogijas, Roma iš Niujorko virsta Viena. Arba Berlynu. Geras miestas, bet madų nebediktuoja. Visos mados naujoje sostinėje - Konstantinopolyje. Intelektualai ir hipsteriai pradeda kalbėti ne vokiškai, o angliškai. Na, supratai analogiją? Meta velniop lotynų, iškeisdami ją į graikų kalbą. Ir štai, Romoje pradeda statyti nauja šventykla. Į statybvietę ateina menininkas, ieško kuratoriaus, atsakingo už dekoravimą.

- Vakar per radiją išgirdau, kad kuratoriais Romoje vadino psichinių ligonių legalius atstovus, - dosniai žiniomis pasidalijo bičiulis.

- Ta prasme?

- Na, vietoj bepročių būdavo teismuose ir panašiai. Bendraudavo su valdžia.

- Aišku, - patvirtinau informacijos gavimą ir tęsiau toliau. - Taigi, romėnas ieško kuratoriaus. Suranda ir sako: „Aš noriu gauti grantą šventyklos dekoravimui. Štai, atnešiau kelis eskizus. Mosteli vergui, tas išvynioja popieriaus ar papiruso, kas ten pas juos buvo, rulonus. O ten - Britų muziejus! Dievų Panteonas, klasikinė anatomija, vieni pliki ir raumeningi, kiti su tunikomis, ant galvų laurų vainikai. Rūbų draperijos krinta tobulai, skeptrai rankose meta tvarkingus šešėlius, tobuli profiliai, tiesios nosys, viskas spalvota. Skulptūrų, pano, reljefų, bareljefų eskizai. Kuratorius pergamentus varto, žiūrinėja ir raukosi. Galų gale sako: „Žinot, visa tai mums kažkaip nelabai tinka.“ Klaikiausiai nustebeš menininkas tesugeba tyliai žiopčioti. Jo, absoliutaus profesionalo, darbai nepatinka pienburniui, kuriam pienas nuo lūpų nenudžiūvo...

☒ Quentint Armand (Prancūzija). *Plaustas*. 2011. VDA Nidos meno kolonijos menininkų rezidentų paroda I

- Su tuo pienu šiek tiek perlenkei lazda, - taikliai pastebėjo draugas, bet jo pastaba manęs nesutrikdė.

- ...ir staiga - nepatinka. Į nebylų menininko klausimą kuratorius puola nerišliai atsakinėti: „Suprantant, šventykla yra labai progresyvi patalpa. Mes nujaučiam, kad tai bus net ne politeistinė, o krikščioniška, kaip ji vadinasi, bažnyčia. Mes būsim kaip ir šiuolaikinio meno fronto avangarde, čia, Romoje. O juk žinot pagrindines aktualaus meno tendencijas? Ne? Konstantinopolyje jau penkeri metai aktualus menas yra politinis menas. Menininkai stebi ir palaiko progresyviausią reiškinį - krikščionybę, daro antidiokletianinius kūrinius, naudoja daug Ezopo kalbos ir atsisako pasenusio imperinio realizmo. Viskas pereina į kitokią, simbolinę, abstrakčią plotmę. Dabar akcentuojama sustingusi figūra, dėmesys kreipiamas į akis, daroma viskas, kad meno kūrinys verstų galvoti apie svarbiausius politinius dalykus - vidinį gyvenimą, ne išorinį. Ir mes čia irgi nusprendėm padaryti *cutting edge*, kaip sako graikai, šventyklą. Ir tam tikslui pasiekti suradom naują mediją - mozaiką. Reljefai, bareljefai - nebetinka. Klasikas niūriai klausia, ką jam daryti su eskizais. Iš įtūžio net bando juos plėšyti...

- Jei ten pergamentas, lengvai nesuplėšys, - vėl prabyla pašnekovas.

- Tai pamatęs kuratorius puola nelaimingą dailininką raminti. „Baikit juokus, - sako jis. - Jūsų darbai puikūs, aš pats su mielu noru įsigyčiau. Jie tik čia nelabai... Žinot, einam kartu į kitą objektą. Čia, šalia. Stato didelį visuomeninį pastatą - pirčių kompleksas, terasos, viskas kaip pas žmones. Jie su džiaugsmu paims jūsų darbus.“ Menininkas nepralinks mėja ir paaiškina kuratoriui, kad jis yra rimtas dailininkas, dirbęs tik su šventyklų interjeriais, ir pirčių niekada nedekoruos. Ne tas lygis. „Ir dar pažiūrėsim, - sako išeidamas, - kaip tiems krikščionims viskas baigsis.“

- Ir kaip viskas baigėsi? - susidomėjo draugas.

- Na, tu duodi, - nustebau. - „Kaip baigėsi, kaip baigėsi...“ Tu juk praktikuojuantis katalikas. Gerai baigėsi, mes laimėjom. O kalbant apie meną, tai viskas panašiai vyksta iki šiol. Į Dožų rūmus neišileisdavo paveikslų, kuriuose šventieji buvo išgalvoti, o ne

realūs žmonės, į impresionistų rudens salonus... Na, ir panašiai.

- O mirtis?

- Kokia mirtis?

- Tapybos.

- Aaaa, šita mirtis. Na, tapyba, kaip platforma, atitiko aktualaus meno lūkesčius ilgai. Aišku, Duchampas su pisuaru parodė, kad yra kitokių būdų, bet jį „nukirto“ suprematizmas, vėliau futurizmas, kubizmas, siurrealizmas, abstrakcionizmas, hiperrealizmas, popmenas. Žmonės rado daug plokštumos aktualizavimo būdų. Siautėjo kaip reikiant, kol vieną dieną, atsiradus pigiai vaizdo ir garso reproduktivumui, suprato, kad tapyba senstelėjo. Na, panašiai įvyko viduramžiais, kai gudrūs olandai išrado aliejinę tapybą, dailininkams nebereikėjo tapyti ant lentų, susuktas drobės tapo lengva transportuoti ir gimė meno rinka. Taip ir su aparatūra. Tą pačią sekundę, kai nauja platforma tampa prieinama, ją pasiima menininkai. Paveikslų plokštumoje jie nebegalėjo pranešti nieko aktualaus.

- Kaip nebegalėjo? Galėjo. Aš ir dabar galiu. Imu drobę ir nutapau Kubilių pragare. - Bičiulis šiek tiek pagalvojo ir pridūrė: - Kubilių ir visą Vyriausybę pragare, o virš jų užrašas: „Dailininkai nėra santechnikai“. Ką, neaktualu? Grynas aktualus ir politinis menas.

Prie staliuko priėjo padavėja. Šiek tiek pasvarstę, nutarėm kavos neimti. Aš krenkštelėjau ir atsargiai pradėjau:

- Na, tokį darbą sunku pavadinti politiniu... Nors, tu teisyb. Tai būtų politinis kūrinys, bet jo pranešimas taptų nebe meniniu, o karikatūriniu. Tokiu atveju tapymas, kaip politinės pozicijos išraiška, yra perteklinis. Su tokiu paveikslu tu praneši tą patį, ką praneša bet kuris interneto komentatorius. Nieko naujo. Aktualus menas funkciją atlieka tik tuomet, kai žiūrovas arba intelektualiai aikteli, arba lygiai taip pat pasipiktina.

✘ Antanas Miežanskas. *Modrio Tenisono mimai*. VDU menų galerija „101“ I

- Gerai, gerai. O jeigu, tarkim, aš atečiau prie Vyriausybės rūmų, išsirengčiau nuogai, išsitemčiau raudonai..., ne, susipjaustyčiau šiek tiek ir susivyniočiau į paklodę. O vėliau tą kruviną paklodę įrėminčiau? Ir pavadinčiau „Mano lova“? Aktualus menas? Politinis?

- Na, aš tai pavadinčiau senoviniu ir antriniu performansu. Nes jei sudėčiau krūvon visas paklodes, į kurias vyniojosi nuogi ir išsitemę dažais, taukais, svetimu arba savo krauju žmonės, galėčiau atidaryti nemenką tekstilės skyrių „Senukuose“. Ne, tai nebūtų aktualus menas. Dėmesio tu, aišku, sulauktum, bet į Berlyno bienalę tavęs nepakviestų.

- Baisiai reikia. O ką kviečia? Lietuvių yra?

- Yra, vienas. Atsimeni, kažkada į Vilnių buvo atvažiuavęs Bogotos, dabar jau buvęs,

meras Antanas Mockus?

- Kuris rodė užpakalį studentams?

- Tai jis ir yra Berlyne.

- Nupaišė ką nors?

- Ne, jis yra eksponatas.

- Jo portretai?

- Jo veikla. Jo veikla yra pavadinta menu ir ji, ta veikla, tapo bienalės eksponatu.

- Ir kurioje vietoje tu matai tapybos atgimimą?

Aš sutrikau. Šiomet Berlyno bienalės kuratoriumi paskirtas lenkas Arturas Źmijewskis savo renginyje rodo tik politinio meno dokumentaciją. Anot jo, menininkai turi panaudoti visas priemones, atsiradusias po pirmojo avangardo, ir, nei daugiau, nei mažiau, transformuoti visuomenę. Jis kalba apie estetikos krizę, kai menas egzistuoja spręsdamas neišsprendžiamą būties dilemą tarp moralizavimo ir estetiškos autonomijos. Kairuolis. Berlyne tapybos atgimimo nėra.

- Na, bet Berlynas nėra pagrindinis miestas, - prabilau. - Visur kitur kuratoriai mato, kad rinkos jėga yra nenugalima, ir jie atsargiai rašo koncepcijas, kurių pasakojime kelias eilutes turi ir tapyba. Štai toks ir atgimimas.

Susirinkom gražą, sąžiningai palikę 10 procentų arbatpinigių. Bičiulis atsiduso:

- Važiuosi į tą bienalę?

- Baik. Man nepatinka politinis menas. Aš mėgstu tapybą. Ypač sausos akvarelės natiurmortus. Štai kur jėga.

Draugas šyptelėjo ir pašvilpavo Tamsios jėgos temą iš „Žvaigždžių karų“.

Prieiga iš Interneto: [http://test.svs.lt/?Daile;Number\(282\);Article\(6999\)](http://test.svs.lt/?Daile;Number(282);Article(6999))